

TSKS06 Linjära system för kommunikation

Kursdel Elektriska kretsar

Föreläsning 3

Likströmsteori: Tvåpoler och problemlösning

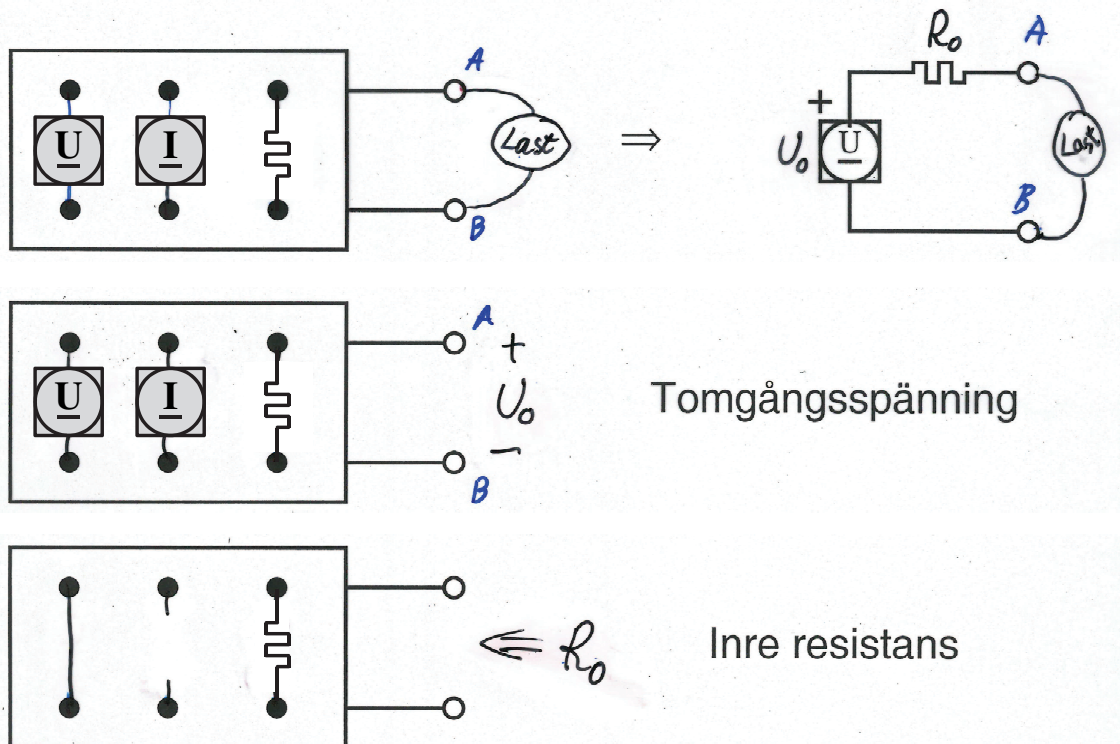
Mikael Olofsson

Institutionen för Systemteknik (ISY)

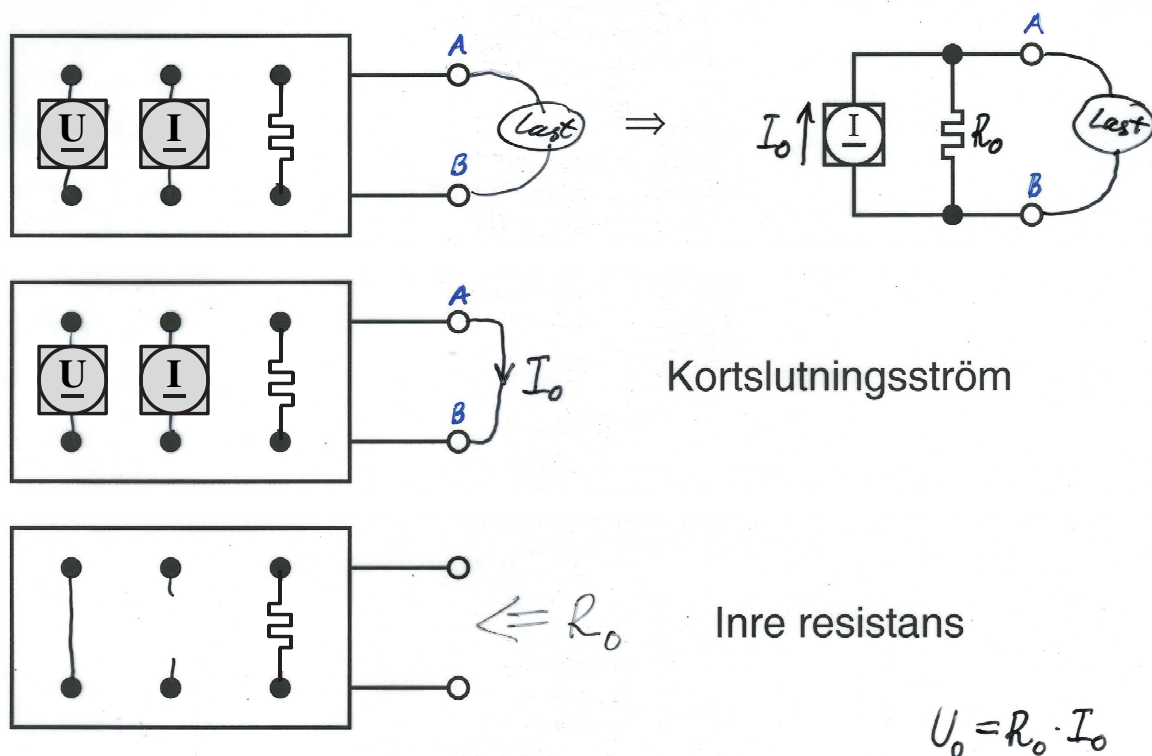
Ämnesområdet Elektroniska system

LiU
expanding reality

Tvåpolssatsen (Thevenins tvåpolekvivalent)

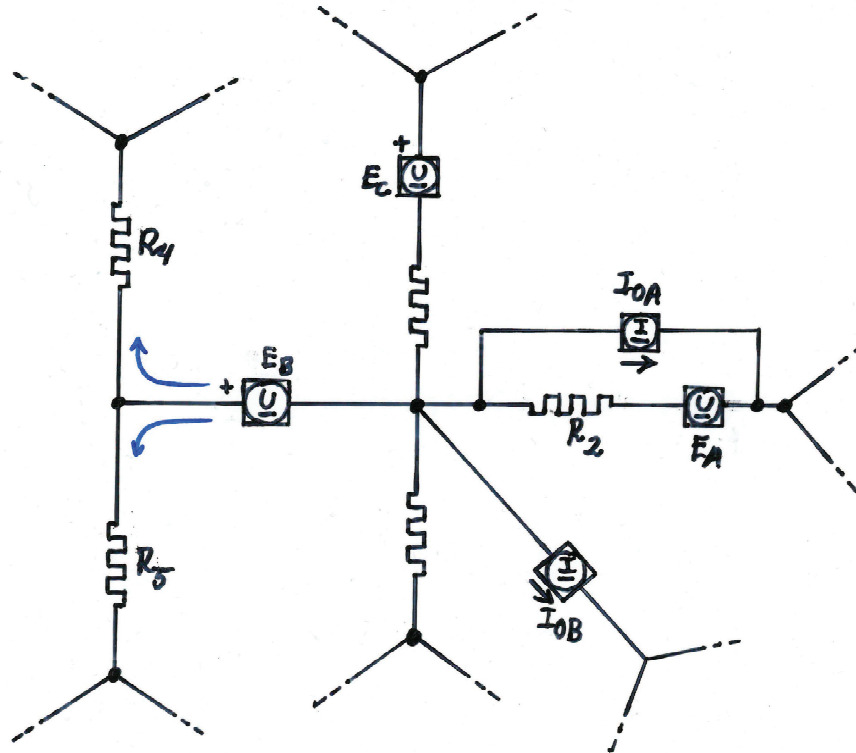
Nortons teorem

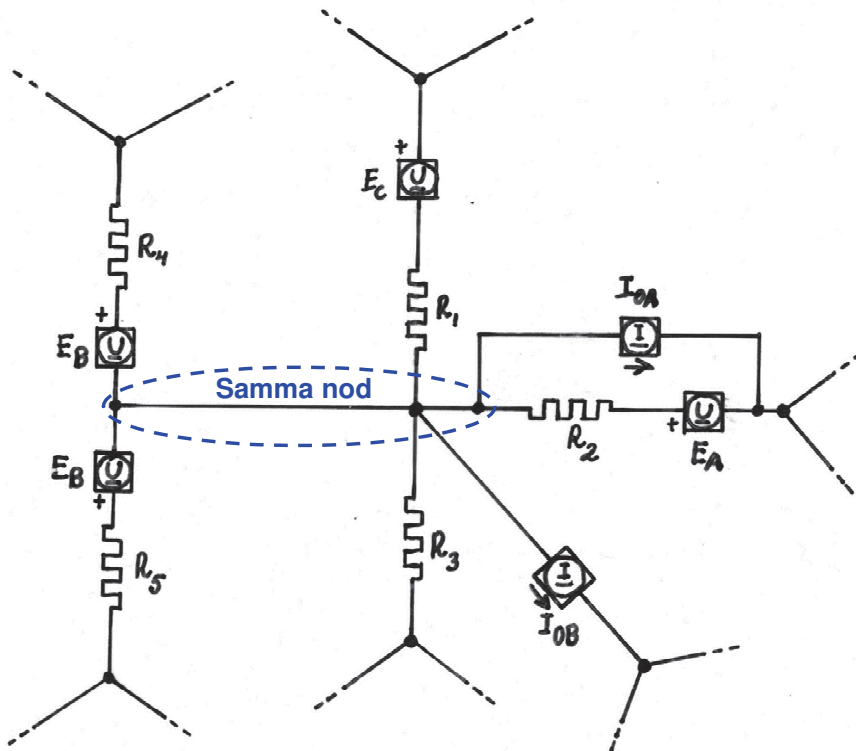
Metodik Nodanalys

- 1* Eliminera grenar bestående av ensamma ideala spänningskällor.**
- 2* Jorda en nod.**
- 3* Inför nodpotentialer i övriga noder.**
- 4* Inför referensriktningar för strömmarna i varje gren, och ställ upp en ekvation för varje nod (utom den jordade) med KCL.**

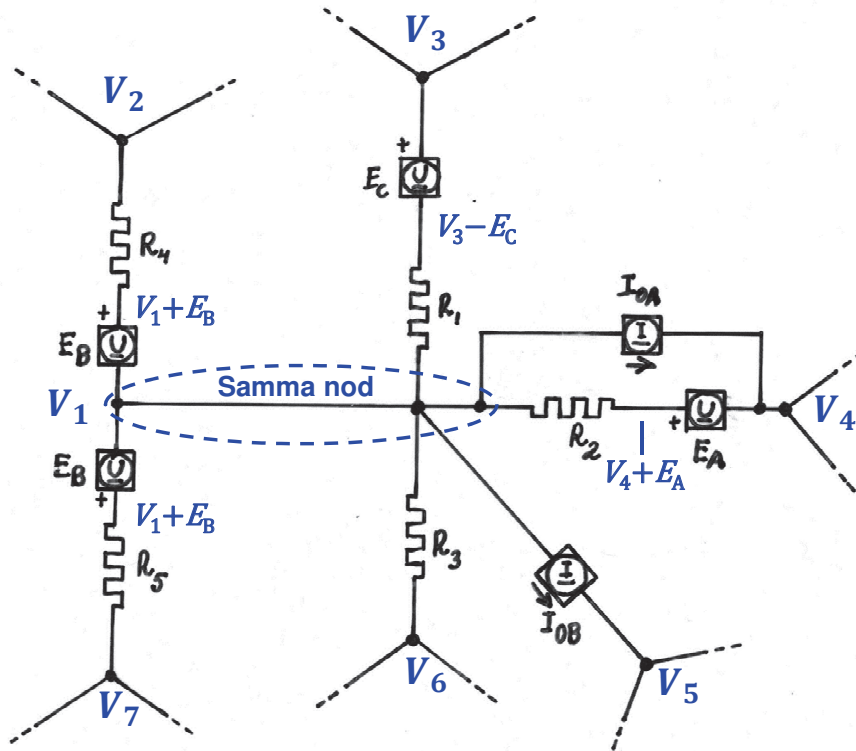
Exempel Nodanalys – Eliminera ensam spänningskälla

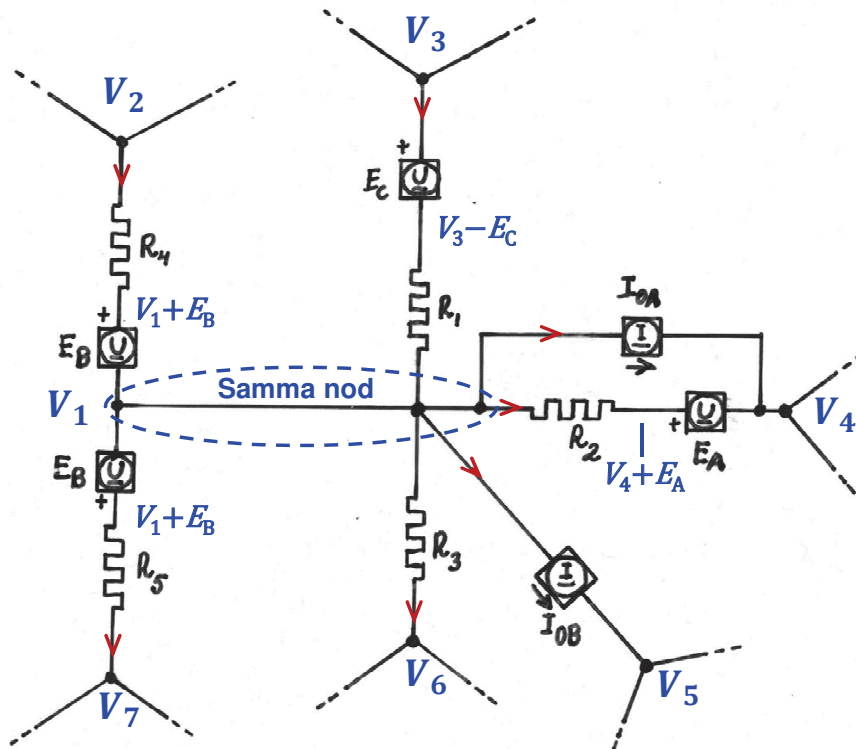
Exempel Nodanalys – Identifiera noder

Exempel Nodanalys – Inför nodpotentialer

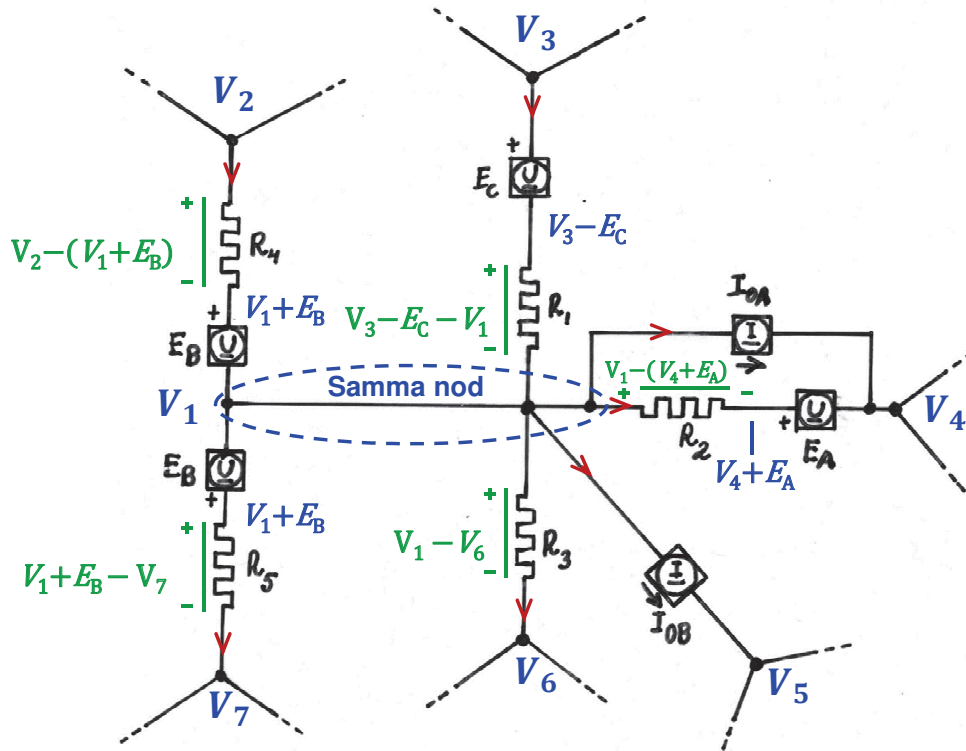

Exempel Nodanalys – Strömmar

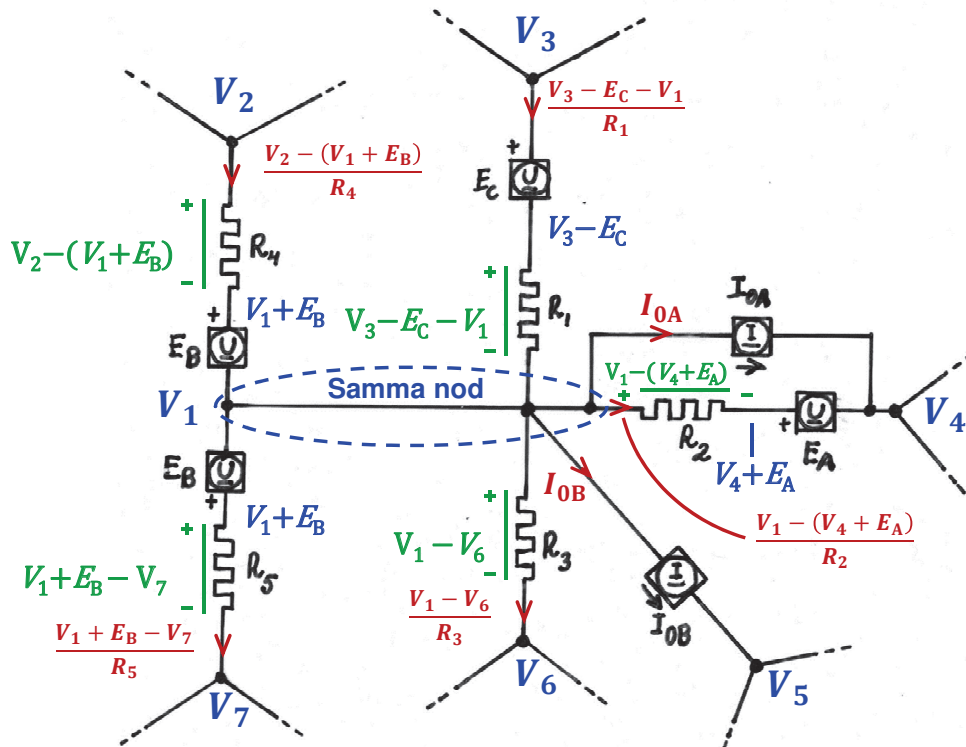

Exempel Nodanalys – Spänningar över resistanser

Exempel Nodanalys – Teckna Kirchhoffs strömlag

$$\text{KCL i pkt 1: } \frac{V_2 - (V_1 + E_B)}{R_4} + \frac{V_3 - E_C - V_1}{R_1} - I_{0A} - \frac{V_1 - (V_4 + E_A)}{R_2} - I_{0B} - \frac{V_1 - V_6}{R_3} - \frac{V_1 + E_B - V_7}{R_5} = 0$$

Symboler i inlämningsuppgift 1

Ideal strömkälla – $2\text{m} = 2\text{mA}$

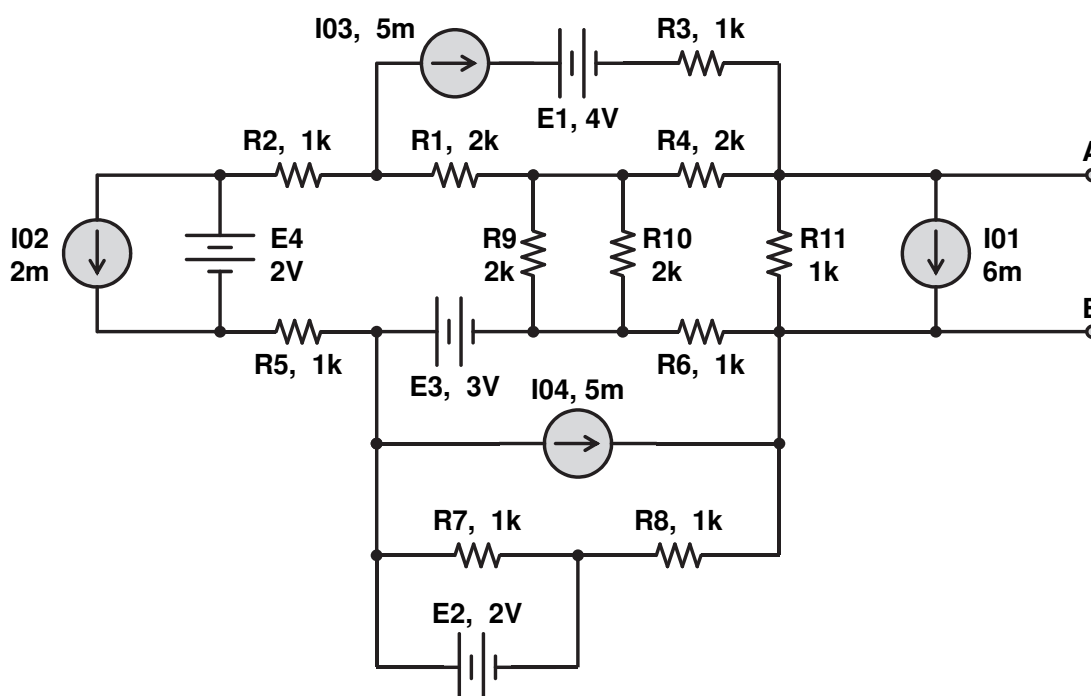
Ideal spänningskälla (långt streck +, kort streck –)

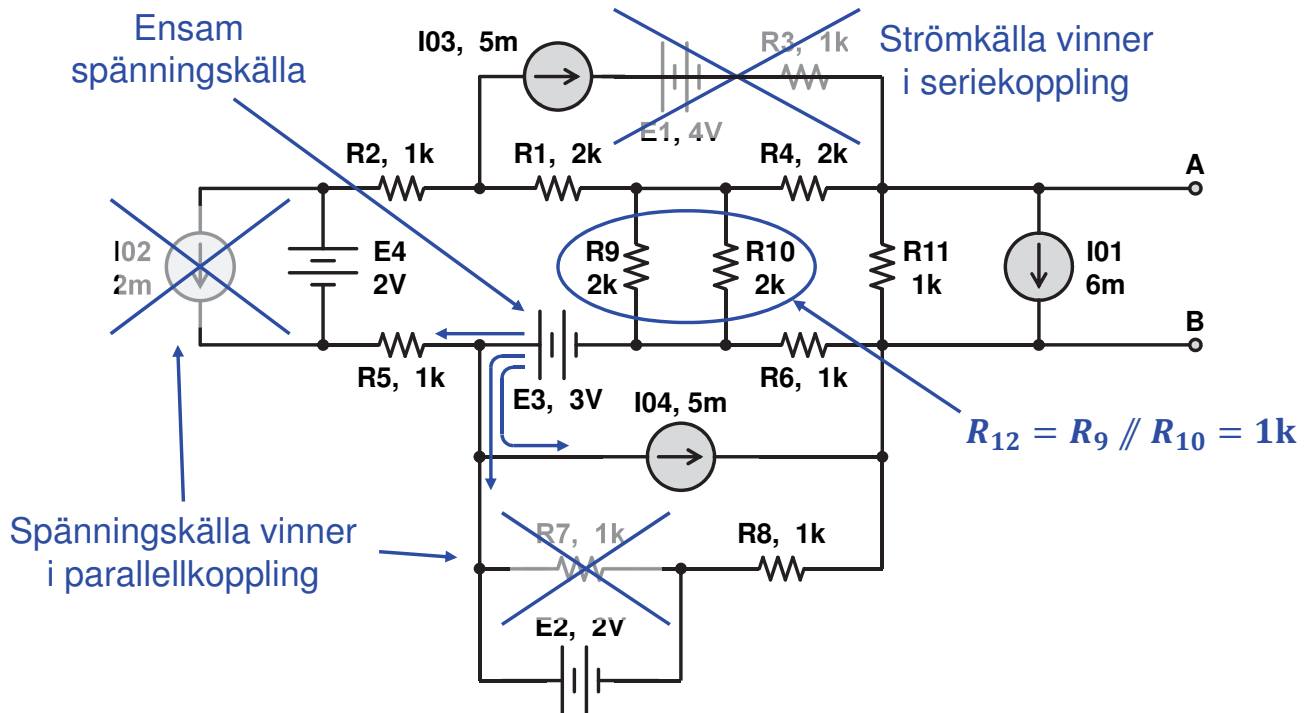
Resistans – $5\text{k} = 5\text{k}\Omega$

Exempel likströmsteori (typ inlämning 1)

Ersätt denna krets med en theveninekvivalent. Samtliga källor är ideala.

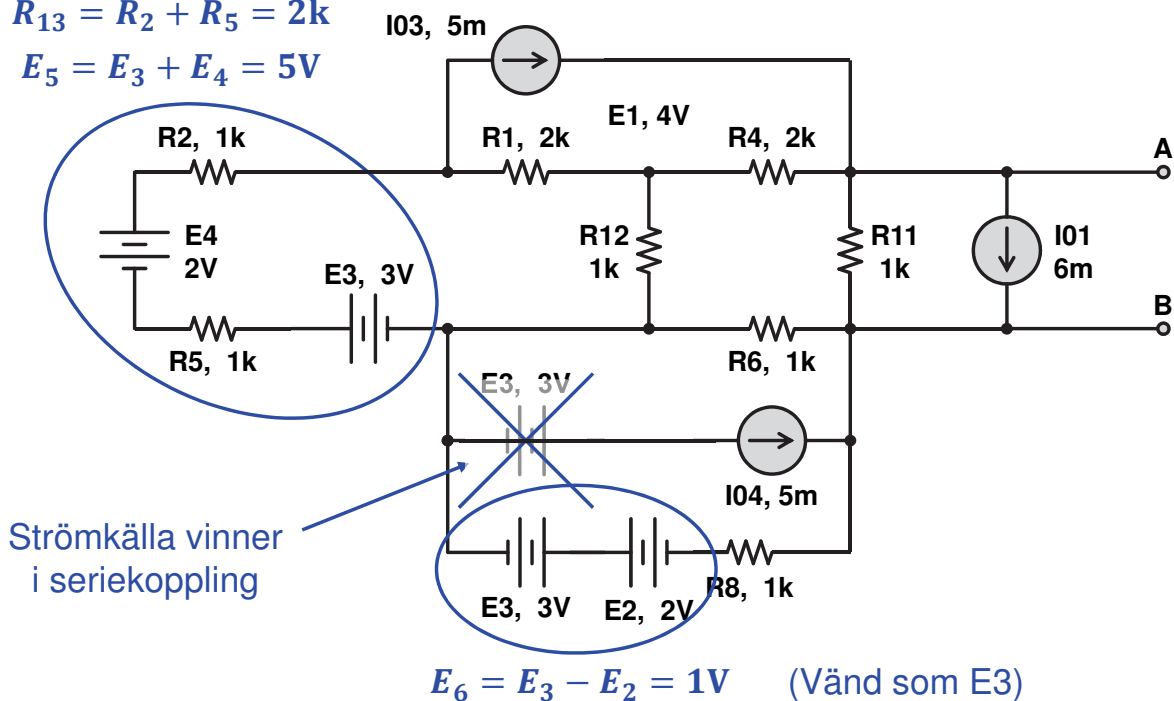
Exempel likströmsteori – förenklingar

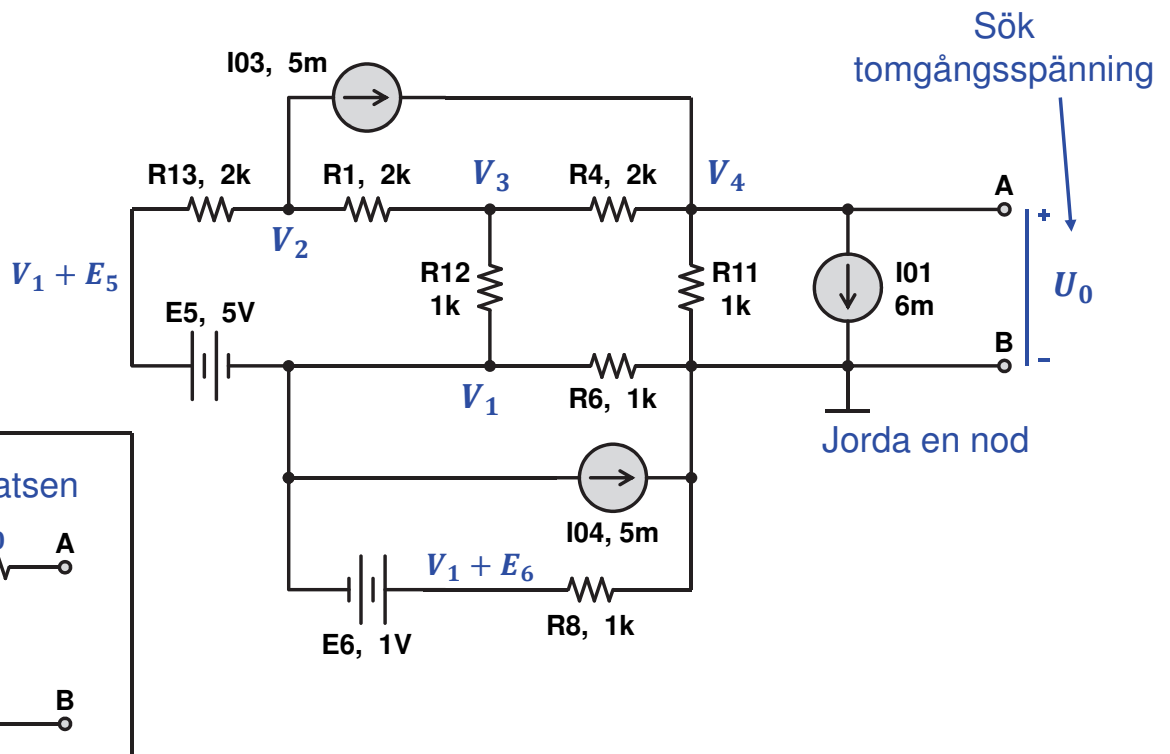
Exempel likströmsteori – fler förenklingar

$$R_{13} = R_2 + R_5 = 2k$$

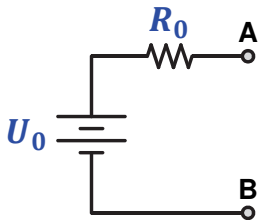
$$E_5 = E_3 + E_4 = 5V$$

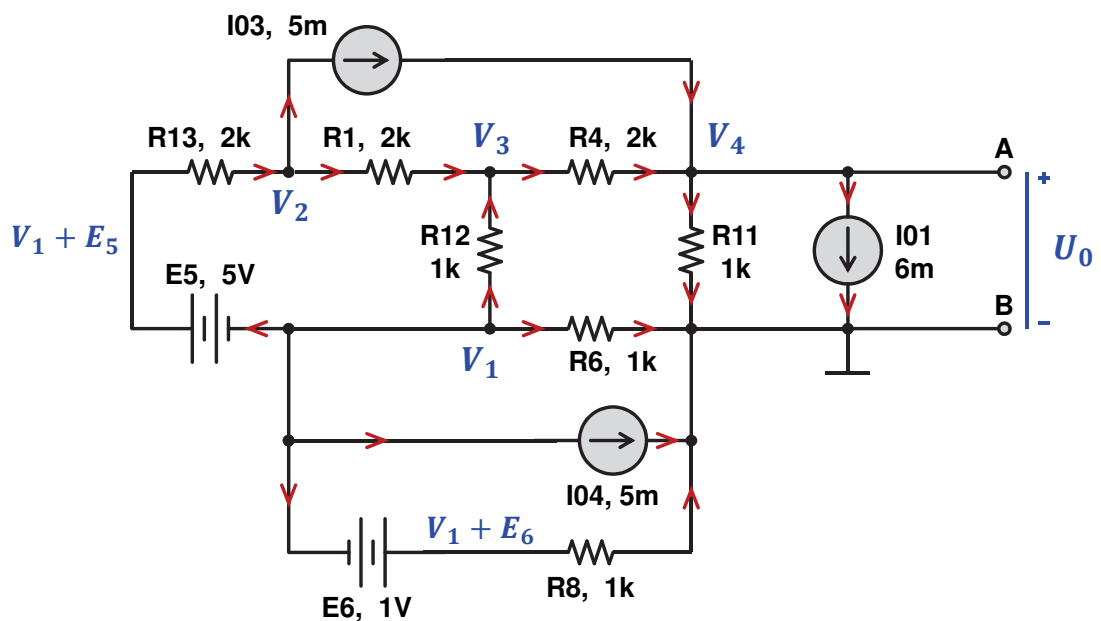
Exempel likströmsteori – Potentialer, mm

Tvåpolssatsen

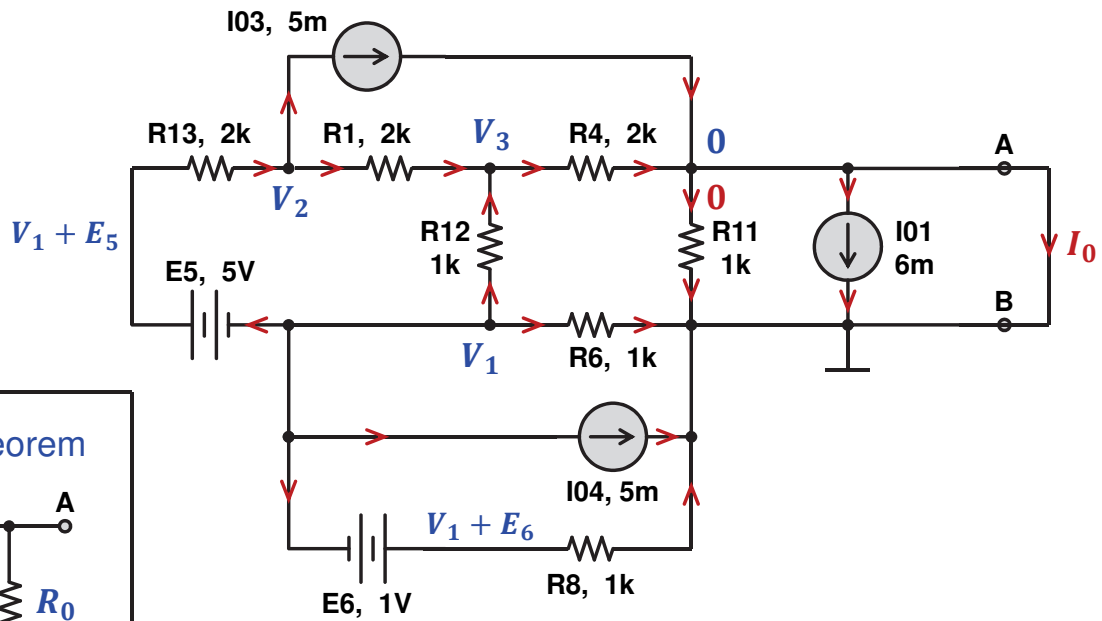

Exempel likströmsteori – Strömmar

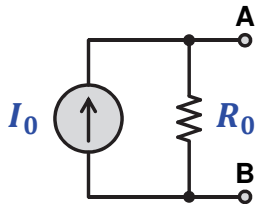

Exempel likströmsteori – Kortslutningsström

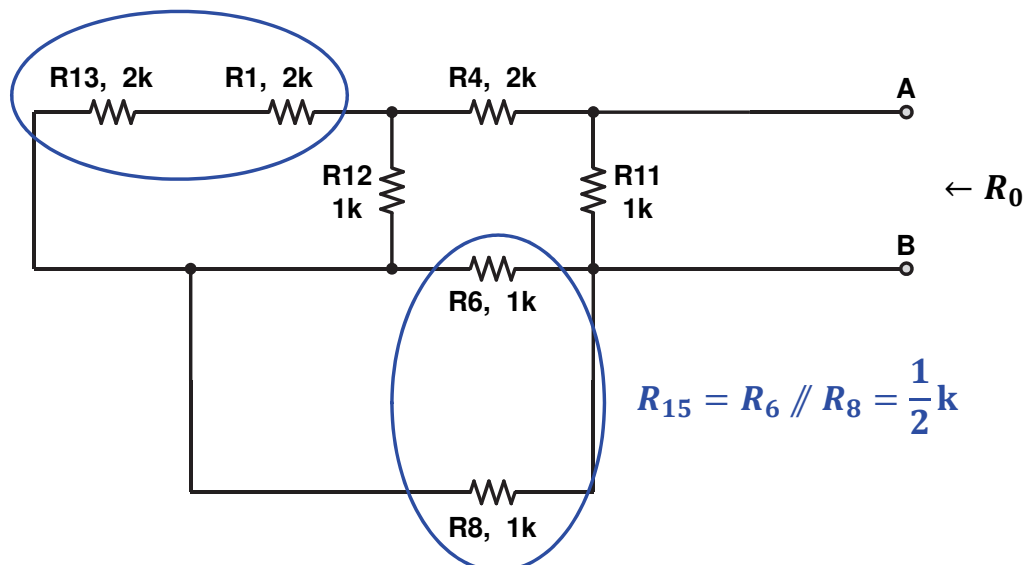

Nortons teorem

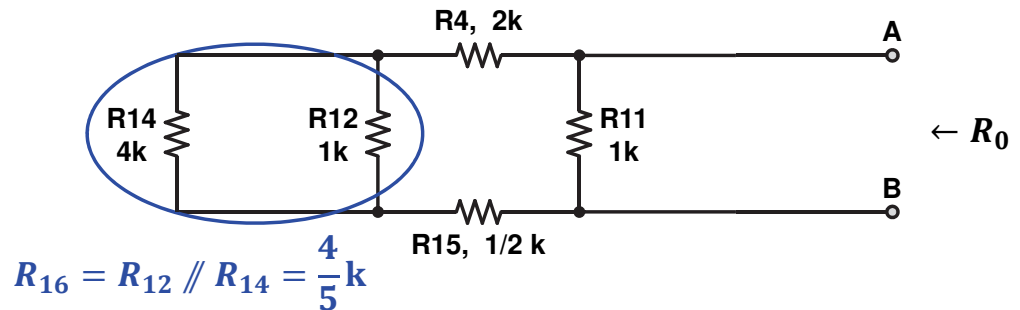

Exempel likströmsteori – Resistans

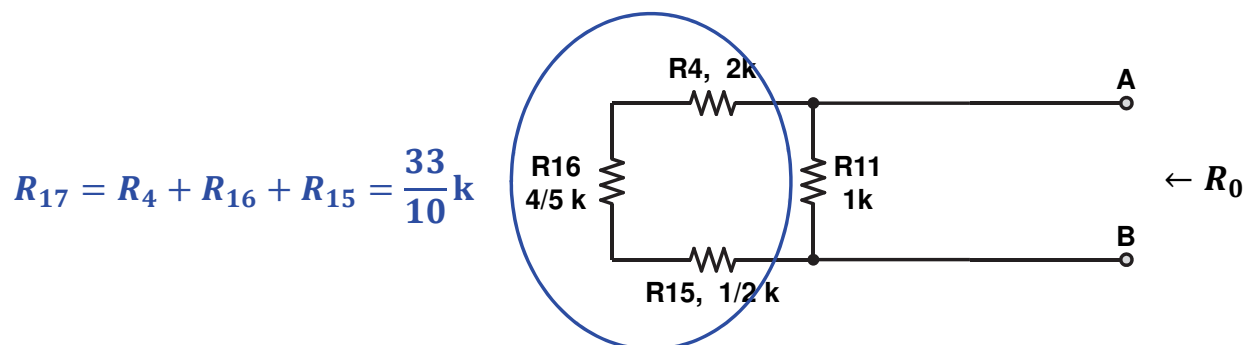
$$R_{14} = R_{13} + R_1 = 4k$$

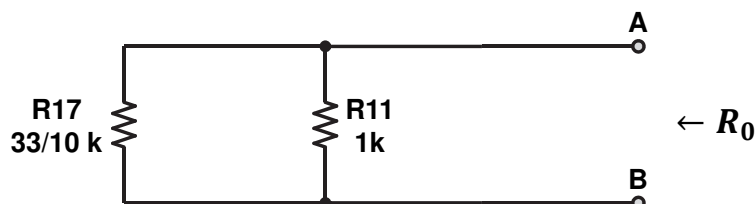
Exempel likströmsteori – Resistans

Exempel likströmsteori – Resistans

Exempel likströmsteori – Resistans

$$R_0 = R_{11} \parallel R_{17} = \frac{33}{43} \text{ k}$$

Kontroll: $R_0 = \frac{U_0}{I_0} = \frac{33}{43} \text{ k}$

Effektbegreppet

Grunduttryck: $P = UI$

Källor avger (vanligen) elektrisk effekt

Resistorer konsumerar elektrisk effekt

För ett helt nät gäller

$$\sum_k P_k = 0$$

Linköping University
expanding reality

www.liu.se

Anteckningar från tavlan

Följande sidor innehåller mina anteckningar av det som hamnade på tavlan då jag löste exemplet. Dessa anteckningar innehåller lite mer än vad som faktiskt hamnade på tavlan.

Bestämning av tomgångsspänning 1

$$\text{Nod 1: } \frac{V_1 + E_5 - V_2}{R_{13}} + \frac{V_1 - V_3}{R_{12}} + \frac{V_1 - 0}{R_6} + I_{04} + \frac{V_1 + E_6 - 0}{R_8} = 0$$

$$\text{Nod 2: } \frac{V_1 + E_5 - V_2}{R_{13}} - \frac{V_2 - V_3}{R_1} - I_{03} = 0$$

$$\text{Nod 3: } \frac{V_2 - V_3}{R_1} + \frac{V_1 - V_3}{R_{12}} - \frac{V_3 - V_4}{R_4} = 0$$

$$\text{Nod 4: } \frac{V_3 - V_4}{R_4} + I_{03} - \frac{V_4 - 0}{R_{11}} - I_{01} = 0$$

Bestämning av tomgångsspänning 2

$$\left(\frac{1}{R_{13}} + \frac{1}{R_{12}} + \frac{1}{R_6} + \frac{1}{R_8}\right)V_1 - \frac{1}{R_{13}}V_2 - \frac{1}{R_{12}}V_3 = -\frac{E_5}{R_{13}} - \frac{E_6}{R_8} + I_{04}$$

$$-\frac{1}{R_{13}}V_1 + \left(\frac{1}{R_{13}} + \frac{1}{R_1}\right)V_2 - \frac{1}{R_1}V_3 = -I_{03} + \frac{E_5}{R_{13}}$$

$$-\frac{1}{R_{12}}V_1 - \frac{1}{R_1}V_2 + \left(\frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_{12}} + \frac{1}{R_4}\right)V_3 - \frac{1}{R_4}V_4 = 0$$

$$-\frac{1}{R_4}V_3 + \left(\frac{1}{R_4} + \frac{1}{R_{11}}\right)V_4 = I_{03} - I_{01}$$

Bestämning av tomgångsspänning 3

$$\begin{pmatrix} \frac{1}{R_{13}} + \frac{1}{R_{12}} + \frac{1}{R_6} + \frac{1}{R_8} & -\frac{1}{R_{13}} & -\frac{1}{R_{12}} & 0 \\ -\frac{1}{R_{13}} & \frac{1}{R_{13}} + \frac{1}{R_1} & -\frac{1}{R_1} & 0 \\ -\frac{1}{R_{12}} & -\frac{1}{R_1} & \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_{12}} + \frac{1}{R_4} & -\frac{1}{R_4} \\ 0 & 0 & -\frac{1}{R_4} & \frac{1}{R_4} + \frac{1}{R_{11}} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} V_1 \\ V_2 \\ V_3 \\ V_4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -\frac{E_5}{R_{13}} - \frac{E_6}{R_8} - I_{04} \\ \frac{E_5}{R_{13}} - I_{03} \\ 0 \\ I_{03} - I_{01} \end{pmatrix}$$

Bestämning av tomgångsspänning 4

$$\begin{pmatrix} \frac{1}{2} + 1 + 1 & -\frac{1}{2} & -1 & 0 \\ -\frac{1}{2} & \frac{1}{2} + \frac{1}{2} & -\frac{1}{2} & 0 \\ -1 & -\frac{1}{2} & \frac{1}{2} + 1 + \frac{1}{2} & -\frac{1}{2} \\ 0 & 0 & -\frac{1}{2} & \frac{1}{2} + 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} V_1 \\ V_2 \\ V_3 \\ V_4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -2.5 - 1 - 5 \\ 2.5 - 5 \\ 0 \\ 5 - 6 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 3.5 & -0.5 & -1 & 0 \\ -0.5 & 1 & -0.5 & 0 \\ -1 & -0.5 & 2 & -0.5 \\ 0 & 0 & -0.5 & 1.5 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} V_1 \\ V_2 \\ V_3 \\ V_4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -8.5 \\ -2.5 \\ 0 \\ -1 \end{pmatrix}$$

Enheter

A ↗

1/kΩ

V

mA

Bestämning av tomgångsspänning 5

$$D = |A| = 3.5 \cdot \begin{vmatrix} 1 & -0.5 & 0 \\ -0.5 & 2 & -0.5 \\ 0 & -0.5 & 1.5 \end{vmatrix} + 0.5 \cdot \begin{vmatrix} -0.5 & -0.5 & 0 \\ -1 & 2 & -0.5 \\ 0 & -0.5 & 1.5 \end{vmatrix} - 1 \cdot \begin{vmatrix} -0.5 & 1 & 0 \\ -1 & -0.5 & -0.5 \\ 0 & 0 & -0.5 \end{vmatrix}$$
$$= 3.5 (1 \cdot 2 \cdot 1.5 - 1.0.5 \cdot 0.5 - 0.5 \cdot 0.5 \cdot 1.5) + 0.5 (-0.5 \cdot 2 \cdot 1.5 + 0.5^3 - 0.5 \cdot 1 \cdot 1.5) - (-0.5^3 - 0.5) = \dots = 5.375$$

$$A_4 = \begin{pmatrix} 3.5 & -0.5 & -1 & -8.5 \\ -0.5 & 1 & -0.5 & -2.5 \\ -1 & -0.5 & 2 & 0 \\ 0 & 0 & -0.5 & -1 \end{pmatrix}$$

Sammenregel.

$$D_4 = |A_4| = -12.25$$

$$V_4 = \frac{D_4}{D} = -2.2791 \text{ V}$$

$$U_0 = V_4 - 0 = -2.2791 \text{ V}$$

Bestämning av kortslutningsström 1

$$\text{Nod 1: } \frac{V_1 + E_5 - V_2}{R_{13}} + \frac{V_1 - V_3}{R_{12}} + \frac{V_1 - 0}{R_6} + I_{04} + \frac{V_1 + E_6 - 0}{R_8} = 0$$

$$\text{Nod 2: } \frac{V_1 + E_5 - V_2}{R_{13}} - \frac{V_2 - V_3}{R_1} - I_{03} = 0$$

$$\text{Nod 3: } \frac{V_2 - V_3}{R_1} + \frac{V_1 - V_3}{R_{12}} - \frac{V_3 - 0}{R_4} = 0$$

Bestämning av kortslutningsström 2

$$\begin{pmatrix} \frac{1}{R_{13}} + \frac{1}{R_{12}} + \frac{1}{R_6} + \frac{1}{R_8} & -\frac{1}{R_{13}} & -\frac{1}{R_{12}} \\ -\frac{1}{R_{13}} & \frac{1}{R_{13}} + \frac{1}{R_1} & -\frac{1}{R_1} \\ -\frac{1}{R_{12}} & -\frac{1}{R_1} & \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_{12}} + \frac{1}{R_4} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} V_1 \\ V_2 \\ V_3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -\frac{E_5}{R_{13}} - \frac{E_6}{R_8} - I_{04} \\ \frac{E_5}{R_{13}} - I_{03} \\ 0 \end{pmatrix}$$

$$\begin{pmatrix} 3.5 & -0.5 & -1 \\ -0.5 & 1 & -0.5 \\ -1 & -0.5 & 2 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} V_1 \\ V_2 \\ V_3 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -8.5 \\ -2.5 \\ 0 \end{pmatrix}$$

$\nearrow$
A

$\nwarrow$
b

Bestämning av kortslutningsström 3

$$\begin{pmatrix} V_1 \\ V_2 \\ V_3 \end{pmatrix} = A^{-1} \cdot b = \begin{pmatrix} -4.5152 \\ -6.7273 \\ -3.9399 \end{pmatrix}$$

$$I_k = I_{03} + \frac{V_3 - 0}{R_4} - I_{01} - 0 = 5 + \frac{-3.9399}{2} - 6 = -2.9697 \text{ mA}$$